

Doc. JUDr. Ján Cirák, CSc.,
Fakulta práva
Paneurópska vysoká škola v Bratislave

Bratislava, dňa 28.11.2012

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu JUDr. Bronislavy Pavelkovej, PhD. vypracovanú na tému "Právne postavenie rodiča pri výchove maloletého", ktorú habilitantka uplatňuje pre habilitačné konanie na menovanie docentom v odbore občianske právo.

Na základe poverenia prof. JUDr. Jaroslava Ivora, DrSc., predsedu vedeckej rady a dekana Fakulty práva PEVŠ v Bratislave som sa zoznámil s publikačnou a pedagogickou činnosťou a tiež habilitačným spisom JUDr. Bronislavy Pavelkovej, PhD. a na základe tohoto som vypracoval tento oponentský posudok.

I.

Pri vypracovaní oponentského posudku som vychádzal najmä:

- z habilitačnej práce habilitantky na tému "Právne postavenie rodiča pri výchove maloletého v rozsahu 154 strán textu s poznámkovým aparátom
- z publikačnej činnosti uchádzačky
- z vedeckých ohlasov na prácu habilitantky
- zo zhodnotenia dlhoročnej pedagogickej činnosti uchádzačky
- z jej osobnostného, vedeckého, pedagogického a organizačného profilu

II.

JUDr. Bronislava, Pavelková, PhD. pôsobí vo svojom vednom odbore občianske právo nepretržite, od skončenia Právnickej fakulty UK v Bratislave, najprv ako asistentka a neskôr odborná asistentka Katedry občianskeho práva PF UK a neskôr, od roku 2009 na Ústave súkromného práva Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave, a to na plný úväzok dodnes. Popri tom vykonáva advokátsku prax. Už od počiatku práce na vysokej škole bol jej odborný záujem popri hmotnom práve zameraný predovšetkým na právne vzťahy v rodine. Pedagogicky

pôsobí vo všetkých formách výučby vrátane prípravy poslucháčov doktorandského štúdia. Pripravila významné učebné pomôcky alebo spolupracovala na ich tvorbe, čo je zrejmé z pohľadu na zoznam literatúry a zachytené odkazy na jej publikácie.

Zo svojej bohatej publikačnej činnosti predkladá pre potreby habilitačného konania monograficky orientovanú habilitačnú prácu "Právne postavenie rodiča vo výchove maloletého dieťaťa". Z viacerých možností, ktoré jej poskytovala predchádzajúca bohatá publikačná činnosť volila obozretne. Domnievam sa, že ide o zodpovedný prístup, ktorý je navyše aktuálny a osobitý aj tým, že predložená práca je tematicky aj obsahovo cenná pre dva národy, mám na mysli Čechov aj Slovákov, nakoľko rozoberá právnu úpravu, ktorá je nám napriek dvadsaťročnej samostatnej ceste občianskeho práva naďalej v mnohých ohľadoch spoločná a cenná čo osobitne platí najmä v oblasti rodinného práva.

Predložená monografická práca nadväzuje na najnovšie publikačné výstupy habilitantky, ktoré sú v literatúre často citované. Jej samostatne formulované a často aj originálne závery smerujú popri dôkladnom rozbere platnej právnej úpravy najmä do úvah *de lege ferenda*. Po prečítaní práce si dokonca dovoľím podotknúť, že každá vedecká či pedagogická publikácia zaoberajúca sa aktuálnou problematikou výchovy maloletého sa bezo zbytku nemôže obísť bez nahliadnutia do tohto diela.

Práca je podľa môjho názoru záslužná aj v tom ohľade, že vhodne spája právnu teóriu nielen s potrebami aktuálnej legislatívy ale aj advokátskej a súdnej praxe. Prináša kritický rozbor judikatúry slovenských a českých súdov, vrátane konfrontácie tejto judikatúry s ústavným a medzinárodným či európskym hľadiskom. Štýl práce a spôsob vyjadrovania autorky potvrdzujú, že si osvojila vedecké metódy práce, nevyhýba sa problémom a vie formulovať ako ich riešenia vlastné závery podoprené vedeckou argumentáciou a skúsenosťami z praxe. V práci nachádzame tiež určitý prienik do psychologických aspektov problematiky, čo autorka zdôrazňuje ňou preferovanou modelovou štruktúrou riešenia rodinných sporov založenom na komplexnom, cielene orientovanom a intervenčne kooperujúcom správaní sa všetkých zúčastnených osôb.

Práci možno vytknúť snáď jedine absenciu určitej širšej historickej komparácie (s výnimkou českej úpravy), čo je však do značnej miery dané povahou rodinného práva, ktoré je z hľadiska svojej úpravy

založené na rigidnejšom ponímaní úpravy inštitútov osobného statusu vrátane prevahy kogentne formulovaných ustanovení zákona.

Z konkrétnych návrhov habilitantky si podľa mňa zasluhujú pozornosť teórie, legislatívy ale aj praxe najmä otázky:

- precizovania vzťahov rodič – dieťa priamo v zákone, vzhľadom k tomu, že zákon o rodine explicitne tieto otázky nerieši a jednotlivé zásady rodinného práva sú potom bez stanovenia hraníc ich výkonu predmetom teoretických polemík a často aj nejednotného výkladu súdov,
- určenia cieľa riadnej výchovy detí a úlohy rodičov vo výchove maloletého (spôsob života a správanie sa rodičov) ako aj pravidiel upravujúcich možnosť zneužitia zákonom stanovených cieľov s ohľadom na verejný záujem spoločnosti a sociálnoprávnu ochranu detí,
- ustanovenia zákonných pravidiel akcentujúcich dôslednú ochranu a obranu záujmov dieťaťa pri výchove maloletého ako povinnosti rodičovskej starostlivosti,
- spôsob určovania styku (napr. obligatórnosť zloženia kaucie) či určovania miesta pobytu dieťaťa,
- zachytenie trendov nastolených inštitútom striedavej starostlivosti a prekonávanie zastaraných trendov v nazeraní spoločnosti na výchovu maloletých, ktorá je ľahostajná k preferenčnému postaveniu jedného z rodičov pri výchove maloletých.

III.

Záverom svojho oponentského posudku chcem zdôrazniť, že považujem predloženú habilitačnú prácu a rovnako aj ďalšiu publikačnú činnosť habilitantky za hodnotné, koncepčne jasne premyslené dielo, ktoré v našich podmienkach plne zodpovedá náročným kritériám a to tak odborným ako aj pedagogickým.

Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov, ako aj ďalších dôvodov, som presvedčený, že JUDr. Bronislava Pavelková, PhD. spĺňa všetky predpoklady pre získanie vedecko-pedagogického titulu “docent” v odbore občianske právo. Doporučujem preto, aby príslušná komisia menovaná dekanom fakulty odporučila vedeckej rade Fakulty práva PEVŠ v Bratislave návrh na menovanie JUDr. Bronislavy Pavelkovej, PhD. za docentku v odbore občianske právo.

Doc. JUDr. Ján Cirák, CSc.,

oponent

Posudek oponentky habilitační práce

Jméno uchazečky: JUDr. Bronislava Pavelková, Ph.D.

Název práce: Právne postavení rodiča vo výchove maloletého dieťaťa

Specializace: Občanské právo

Oponent: Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Pracoviště: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Struktura posudku:

I.

Výsledky práce (včetně hodnocení, zda přináší nové poznatky nebo originální řešení)

Práce přináší nové vědecké poznatky, jde o monotematickou práci, která zpracovává téma vztahů mezi rodiči a dětmi ve všech souvislostech a vztazích. Hlavního cíle, komplexního zpracování problematiky výchovy, se autorka dopracovává řešením jednotlivých částí problematiky. Při zpracování zaujímá postoje a navrhuje řešení věcných problémů. Její myšlenkové postupy jsou logické, navazují na sebe a v závěru je autorka hodnotí a obhajuje. Nepomíjí však konfrontaci vlastních závěrů se závěry obsaženými v odborné literatuře. Výsledek polemik a analýzy současného stavu poznání vede autorku k definování problémů a hledání optimálního a vyváženého řešení.

Autorka je navíc členkou komise pro rekodifikaci slovenského soukromého práva, jehož součástí se, podobně jako v České republice, má rodinné právo stát. Její habilitační práce přispívá k použití závěrů dosažených v práci jako úpravy de lege ferenda, jelikož takto vysoce systematizované poznatky týkající se oblasti vztahů mezi rodiči a dětmi je možno využít při aktuálních legislativních počínech na Slovensku. Práce navíc odráží jedinečnou provázanost českého a slovenského rodinného práva, když poměrně rozsáhlá část zpracované a použité literatury pochází z českého prostředí a současně je z ní zřetelná i aktuální inspirace a

ovlivňování v legislativním procesu, jak nedávno v České republice, tak v současné době na Slovensku.

Mám za to, že předložená práce je výsledkem rozsáhlé přípravy a studia literatury a judikatury a že nepochybně přináší mnoho nových pohledů na zkoumanou problematiku.

II.

Aktuálnost zpracovaného tématu, včetně náročnosti zvoleného tématu

Předložená práce se zabývá tématem vztahů mezi rodiči a dětmi, zejména postavením rodičů ve výchově nezletilého dítěte, tedy jednou částí právní úpravy rodinných vztahů. Nicméně je třeba zdůraznit, že tato problematika tvoří samou podstatu a jádro rodinného práva. Téma je vysoce aktuální, nejen s ohledem na fungující vztahy mezi rodiči a dětmi, kde je zapotřebí jen minimální právní regulace, ale zejména s ohledem na konflikty, které v této souvislosti vznikají i s ohledem na počet rozpadajících se a tzv. rekonstruovaných rodin, s ohledem na nově nazíraná práva dětí, matek a zejména otců. Taktéž aktuální judikatura Evropského soudu pro lidská práva je v této souvislosti velkou výzvou, zejména co do pozitivního závazku daného státu jednat, nikoli jen nezasahovat do rodinných vztahů. Zvolené téma je po teoretické stránce náročné, komplexně se dlouhodobě tomuto tématu nikdo nevěnoval.

III.

Struktura práce – obsah a zvolené metody zpracování, přehlednost práce

Práce je velmi vhodně a přehledně strukturována. Autorka práce postupuje od obecného ke zvláštnímu. Vymezuje zejména pojem výchova a osobní péče o dítě, zabývá se výchovným působením rodiče na dítě. Dále postupuje k právnímu postavení rodičů při výchově, ze kterého vyjímá právo mít dítě u sebe a právo určit pobyt dítěte. Rozsáhlá pasáž práce se věnuje rozhodování soudu o osobní péči o dítě (svěření do péče, ať již jednomu z rodičů nebo do střídavé péče). Velmi podrobně se zabývá výslechem dítěte, kde se snaží definovat faktory hodnocení jeho výslechu před soudem. Velmi kriticky se staví k průtahům při prosazení realizace styku rodiče s dítětem, které mnohdy vedou k tomu, že samotným plynutím času se nastolí poměry, jež je následně jen velmi těžké změnit.

Jde-li o zvolené metody práce, autorka používá především metodu analytickou, problém rozkládá na jednotlivé části, vhodně vyjadřuje zejména vlastní teoretické závěry na danou problematiku, které následně dokládá a ověřuje na podkladu odborné literatury. Dále je v práci použita metoda horizontální a vertikální komparace.

IV. Připomínky k textu

K textu nemám zásadních připomínek. Některé zajímavé názory autorky lze snad připomenout a navrhnout jako diskuzi k obhajobě.

Na straně 43 autorka zaujímá postoj, že u nezletilého rodiče je třeba vždy posuzovat, zda je schopen výkonu osobní péče o dítě. Český nový občanský zákoník v ustanovení § 868 toto pravidlo obrací v tom smyslu, že ze zákona toto právo má a jen ve výjimečných případech soud může rozhodnout o tom, že toto právo mít nebude. Jaký je její názor na tuto problematiku?

Na straně 44 se autorka vyslovuje k důkaznímu prostředku, znaleckému posudku v řízení o rozhodování o svěření dítěte do výchovy tak, že by měl být použit jako krajní řešení a nikoli jako povinný důkazní prostředek. Podobně na straně 58 se kriticky vyjadřuje ke kladení otázek znalci. Necht' k tomu zaujme stanovisko.

Na straně 45 a podobně na stranách 63-64 rozvádí tezi, že jelikož se nelze vzdát rodičovství, nelze se vzdát ani rodičovských práv a povinností. Je takto možno dovodit, že oprávněný rodič má povinnost se stýkat s dítětem?

V. Otázky k obhajobě

Mimo témata uvedená výše, necht' se autorka zaměří na:

1. problematiku důsledků zbavení rodičovské odpovědnosti na právo styku s dítětem.
2. problematiku navazování vztahů dítěte s rodičem, který delší dobu neměl možnost se na výchově dítěte podílet.

VI. Formulace závěrů

Práce je plně v souladu se směrnicí děkana Paneurópskej vysokej školy, Fakulty práva č. 6/2011, o závěrečných pracech. Jazyková a grafická úroveň práce je na vysoké úrovni. Práce je originální, vytvořená autorkou při dodržení pravidel práce s informačními zdroji. Autorka shrnula a vědecky podložila stav zkoumání řešené problematiky na základě současných dostupných informací, názorů a poznatků. Předmět řešení jasně a srozumitelně charakterizuje a rozpracovává v jednotlivých částech práce. Tato dílčí řešení pak přispívají k obecným závěrům řešené problematiky.

Habilitační práce obsahuje původní výsledky a originální zpracování ucelené části problematiky zvolené specializace, a to na úrovni, která odpovídá publikačnímu standardu zvolené specializace.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Olomouci dne 27. 2. 2013

Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

JUDr. Milan Lálík
podpredseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky
Košice

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu JUDr. Bronislavy Pavelkovej, PhD., na tému:

„Právne postavenie rodiča pri výchove maloletého“

v habilitačnom konaní v odbore 3.4.11. občianske právo

Ako jednému z oponentov mi bola predložená habilitačná práca JUDr. Bronislavy Pavelkovej, PhD., s rodinnoprávnou tematikou „Právne postavenie rodiča pri výchove maloletého“, ktorá vyhovuje všetkým formálnym požiadavkám, kladeným na práce tohto charakteru (druhu).

Už úvodom by som rád vyzdvihol samotný výber témy tejto práce zo strany autorky, pretože mám za to, že ide určite o problematiku, ktorá je po prijatí nového zákona o rodine stále aktuálnou a v právnej praxi veľmi žiadanou a frekventovanou; preto patrí k „večným“ témam rodinného práva a je predmetom neutíchajúceho záujmu nielen právnej vedy (má totiž interdisciplinárny rozmer), ale najmä súdnej praxe všetkých článkov súdneho systému u nás, vrátane rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky či Českej republiky, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu.

Autorka sa pri spracovaní témy v prvom rade opierala o platný právny stav v Slovenskej republike, ale využívala aj exkurz do našej minulosti, či do podobných právnych úprav v susediacich štátoch.

Štruktúrálna je habilitačná práca rozdelená do 9 častí (okrem úvodu a záveru). Autorka pri jej koncipovaní zvolila proces dedukcie. Vychádzala z objasňovania najvšeobecnejších pojmov, keď postupne od pojmu rodiča a jeho výchovy dieťaťa, skúmala jej ciele, obsah a jednotlivé zložky (právo mať dieťa u seba, výchovne naň pôsobiť, vykonávať nad ním dohľad, rozhodovať o jeho záležitostiach, usmerňovať jeho správanie a konanie); osobitná časť je venovaná jednotlivým prostriedkom ochrany riadnej výchovy maloletého dieťaťa, cez prostriedky upravené príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku (predbežné opatrenie a výkon rozhodnutia), zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, zákona o prokuratúre a naostatok prostriedkami ochrany upravené v zákone o rodine (výchovné opatrenia, zásahy súdu do výkonu rodičovských práv a povinností, obmedzenie styku, zákaz styku a zverenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti).

Možno zhodnotiť, že autorka jasne a podrobne formuluje východiskové body, závery a na ich základe i možné riešenia, ktoré by mohli ovplyvniť správnosť konania príslušných (aj verejnoprávných) subjektov. Veľkým pozitívom tejto práce je teoretické vysvetlenie jednotlivých základných pojmov (výchovy, osobnej starostlivosti, postavenia rodičov v nej a pod.) a ich podrobné rozobratie v teoreticko-praktickej rovine. Som toho názoru, že na Slovensku nie je veľa podobných prác, ktoré by tak podrobne rozoberali danú problematiku.

Aj súbor použitej monografickej a časopiseckej literatúry ukazuje, že autorka sa spoľahlivo orientuje v slovenskej a českej literatúre; nevynechala ani cudzojazyčnú literatúru. Literatúra je citovaná vhodným a adekvátnym spôsobom.

Autorka cituje aj dosť judikatúry všeobecných a ústavných súdov, ktorou systematicky a vecne správne podporuje svoje úvahy a závery; drobná chybička sa vyskytla iba pri citovaní Sborníka stanovisek, zpráv a rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS ČSSR, ČSR a SR 1970-1983, zv. IV, keď autorka na strane 24 v pozn. č. 78 uviedla iba „Z IV (s. 369)“, či na str. 91 v poznámke č. 214 (ide o R 17/1968) a pod.

Práca obsahuje niekoľko veľmi podnetných častí, úvah a záverov; iste, niektoré sú polemické, či nedotiahnuté do konca; napr. na str. 52 autorka uvádza, že súd má povinnosť zisťovať skutočnú – materiálnu pravdu, hoci správne má byť „skutkový stav veci“, na str. 55 by bolo vhodné uviesť približný vek dieťaťa, kedy je schopné samo sa vyjadriť pred súdom v neprítomnosti rodičov, ale určite v prítomnosti ich prípadných zástupcov, keď je tam prítomný aj kolízny opatrovník, na str. 60 označený „súkromný znalecký posudok“ je listinným dôkazom podľa § 129 OSP, či na str. 98 primeranosť konania sa posudzuje a právna istota sa nastoľuje až vydaním rozhodnutia vo veci samej, a nie jednotlivých procesných úkonov, alebo na str. 122 „môže“ neznamená svojvôľu, ale povinnosť za predpokladu, ak boli splnené obidve tam uvedené hmotnoprávne podmienky.

Aj návrhy de lege ferenda považujem za vecne správne, dobre vyargumentované a doložené nielen teoretickými poznatkami, ale aj praktickým dopadom na právne postupy.

Posudzovaná práca, ako to vyplýva z uvedeného, preukázala schopnosť a pripravenosť jej autorky na samostatnú pedagogickú, vedeckú a tvorivú činnosť v oblasti vedy, výskumu a vysokého školstva, takže habilitačná práca spĺňa požiadavky štandardne kladené na jej úroveň.

V Košiciach 28. novembra 2012

JUDr. Milan Ľalík